

Nyzhnyk S. V.

Akademic activity of V. Nikolaev in Uman Agricultural Institute (1953-1961).

Academic activity of national scientist, botanist and naturalist of Uman Agricultural Institute (1953-1961) V. F. Nikolaev was revealed by the method of historical and scientific analysis. The main focus area of the scientist, as the Head of the Department of Botany during the period of interest, was distinguished and characterized.

Keywords: V. F. Nikolaev, Uman Agricultural Institute, scientific activity, scientific achievements, biology, science.

УДК 94(477):001.8:63«19»(092) Панченко

С.С. Падалка

П.П. ПАНЧЕНКО – ДОСЛІДНИК АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ АГРАРНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Охарактеризовано погляд на проблеми аграрної історії України ХХ – ХХІ ст. вченого-історика П.П. Панченка. Проаналізовано за проблемно-хронологічним принципом публікації, що присвячувались її різним аспектам, висвітлено зміни в пріоритетах наукового пошуку, просвітницької й популяризаторської діяльності науковця.

Ключові слова: П.П. Панченко, аграрна історія, селяни, праці, професор, освіта, наука.

Серед істориків-аграрників України останніх десятиліть вагомий внесок у вивчення актуальних проблем, а також т.з. «білих плям» аграрної історії ХХ – поч. ХХІ ст., зробив доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту історії України НАН України Петро Пантелеймонович Панченко.

П.П. Панченко – головний спеціаліст у галузі вивчення соціально-економічних процесів в українському селі 1940 – 2000-х рр., чії праці на ці теми не втратили наукової актуальності й сьогодні. Найбільшого визнання одержали роботи, присвячені проблемам українського селянства радянської доби. Також в центрі уваги дослідника перебували проблеми військової історії, історії козацтва, історії громадсько-політичних рухів, партій, громадських організацій тощо.

Наукова творча спадщина П.П. Панченка нараховує понад 500 найменувань друкованих праць, включаючи монографії, статті, нариси, рецензії, огляди тощо.

П.П. Панченко народився 16 жовтня 1928 р. на Полтавщині у селянській родині. Освіту здобував у Лубенському економічному технікумі та Львівському державному університеті. Після закінчення навчання працював на журналістській та педагогічній нивах, у сфері комсомольсько-молодіжного руху на Львівщині. Всі ті роки були пов'язані з процесом, який у 1990-і рр. отримав назву «радянзації» західного регіону України. Цей процес був надзвичайно складним, до початку 1950-х рр. він виявлявся у серйозному громадянському протистоянні учасників і прибічників ОУН – УПА та органів радянської влади.

У 1972 р. П.П. Панченко переїздить до Києва і поринає у вир столичного громадсько-політичного і наукового життя. Працює завідуючим кафедри вузу, доцентом, активно публікується у наукових монографічних виданнях, збірках творів художнього жанру.

1991 рік виявився особливим. Пригадується, як все суспільство було вкрай наполітизованим; мабуть не було громадянина, який би виявляв байдужість до того, що відбувалося у «великій політиці» і не відстежував перебіг подій. П.П. Панченко перебував у епіцентрі суспільно-політичного процесу: регулярні зустрічі з політиками, громадськими діячами, участь у вуличних акціях і паралельно переосмислення, як-то кажуть - «з коліс», того, що відбувалося на вулиці і політиці. Цього ж року, у зв'язку з переглядом основних напрямків роботи й структури Інституту історії та трансформацією його в Інститут історії України, на базі сектору історії радянського суспільства було утворено відділ сучасної історії України, тематика якого хроно-

логічно охоплювала період 1940-1990-х рр. Новостворений відділ доручалося очолити П.П. Панченку.

Одним із пріоритетів науково-дослідної роботи відділу стало дослідження проблем незалежної України, передумов трансформації радянської державності в нову якість, що визначалась державним статусом суверенної України. Незалежність України професором П. Панченком трактувалася як данність – закономірний суспільно-політичний та соціально-економічний процес, цивілізаційне явище, вистраждане впродовж багатьох століть українським народом.

Нестабільність суспільно-політичної ситуації в Україні, особливо влітку 1991 р., підігріта путчем у Москві, коли доля державності зависала на волоссі, вселяла тривогу за майбутнє державності. Ці обставини змусили взятися за матеріал і підготувати брошуру «Московська серпнева революція у верхах: міфи і правда (Соціально-науковий аспект пошуку)» (Тернопіль, 1991).

Співробітники очолюваного П.П. Панченком відділу, досліджуючи проблеми радянського суспільства 1940-1980-х років, активно включились у роботу із відстежування подій та нагромадження матеріалу для осмислення проблеми становлення незалежної України. Безумовно, робити це «по гарячих слідах» було непросто, оскільки через незавершеність подій виникали різного роду методологічні труднощі. Разом з тим, колективу відділу вдалося вибудувати першу в українській історіографії логіку процесів і явищ, що протікали у незалежній державі. Результатом роботи у 1992 – 1993 рр. став підготовлений перший пробний посібник «Україна незалежна: час випробувань і сподівань», опублікований невеликим тиражем (100 примірників). Він особливо послуговувався викладачам ВНЗ, які викладали період другої половини ХХ ст. У зв'язку із браком засобів і методів осмислення подій і явищ, авторам довелося застосовувати методологічні канони, які базувались на ідеї прогресу, поступального розвитку, позитивізму. Великий обсяг матеріалу присвячувався діяльності органів влади, багатопартійності. Водночас це було видання, де вперше комплексно розглядалися питання політики, соціально- економічні зміни, духовні процеси незалежної держави. Посібник, після опублікування у видавництві «Центр духовної культури» (директор Д. Осипенко), згодом доповнювався, доопрацьовувався. Дещо пізніше, у 1997 р., в одному з видавництв Донецька за сприяння професора В. Кравченка, під назвою «Україна незалежна: нариси історії» було перевидано його розширений варіант, в якому вперше в українській історіографії подавалася хроніка подій в незалежній державі.

У цей же час, відповідно до рішення Президії академії наук України, П.П. Панченко очолив роботу із підготовки збірника документів і матеріалів «Чорнобильська трагедія». Готуючи дане видання, упорядник Н. Барановська зазнавала труднощів доступу до окремих документів, які зберігалися під різного роду грифами у державних установах, відомчих архівах. Відомо, що деяка частина державних чиновників не була зацікавлена аби науково були з'ясовані і підтверджені фактами справжні причини трагедії. Чи не щодня співробітникам доводилось «розтоплювати лід» недовіри та байдужості державних управлінців. Отже, ця справа багато в чому потребувала уміння налагоджувати особистісні контакти, чітко сформулювати мету відвідин. П. Панченко вмів і знав як долати бюрократичний опір. Внаслідок цього була підготовлена і опублікована фундаментальна праця, яка в українській історіографії стала першою спробою переосмислення місця і ролі в історії України, українському суспільстві, міжнародних відносинах техногенної катастрофи ХХ ст. – Чорнобильської трагедії.

Пріоритетною для співробітників відділу залишалася тема української державності. П. Панченко займався розробкою широкого комплексу проблем, що стосувалися загального державотворчого процесу в історичній ретроспективі,

переосмислення історичного процесу вцілому, екологічних проблем, питань релігії і церкви в Україні. Доктори наук Л.А. Шевченко, М.Р. Плющ, А.А. Вівчарик розробляли свої сегменти проблем незалежної України – культури, економіки, національних процесів. Кандидати наук Н. Барановська, Л. Ковпак, А. Кондрацький спрямували увагу на питання соціальної історії – екології, побуту, життєвого середовища тощо. П.П. Панченко став автором термінологічної «новинки». З його, так би мовити, «легкої руки» почав широко вживатись у науковому обігу термін «державотворення» на означення не лише поточних змін у різних суспільних сферах, а й історичної наступності процесів розбудови незалежних державних інститутів України.

Професор П.П. Панченко постійно намагався бути причетним до тих суспільно-політичних подій, що відбувались в Україні. А період 1992 – 1993 рр. був чи не найважчим в історії незалежної України: політика лібералізації практично паралізувала економічну систему, державні фінанси, спровокувала енергетичну кризу. До цього додавались непрости стосунки з Росією. Щораз на поверхню підіймались зовнішньополітичні суперечки навколо розподілу власності колишнього СРСР. «Каменем спотикання» був і Чорноморський флот. Все це вкрай загострювало суспільно-політичну обстановку в Криму, що час від часу підігривалась різного роду сепаратистськими рухами. Ці обставини спонукали дослідника підготувати на замовлення видання «Вісті з України» науково-популярну статтю «Севастополь чие місто? Українське чи російське» (1993 р.), в якій автор привертав увагу політиків передусім до історичних реалій.

Особливою була турбота П.П. Панченка до «наукової зміни», як він часто любив називати докторантів і аспірантів. Відділ проводив велику роботу з атестації наукових кадрів, постійно надавались наукові консультації, співробітниками апробувались вже підготовлені до захисту докторські та кандидатські дисертації. На початку 1990-х рр. аспіранти гостро відчували труднощі в опублікуванні статей. Різке згортання поліграфічної роботи відбувалося головним чином, через недостатнє фінансування інститутів та дефіцит паперу. П.П. Панченко постійно шукав варіанти для опублікування співробітниками результатів наукових пошуків. У 1992 р. стажер Луганського педінституту М. Бернацький, скориставшись особистими зв'язками в Києві, знайшов скромні можливості опублікування невеликим тиражем двох збірників наукових статей: «Україна: Короткі нариси з історії», «Україна: Короткі нариси з проблем історії», які практично були виготовлені поліграфічно-ручним способом.

У 1994 р., за підтримки дирекції Інституту історії, відділ організував роботу Міжнародної науково-практичної конференції «Тоталітарна держава і політичні репресії в Україні у 20 – 80-і роки ХХ ст.». Практично вона стала першим заходом в Україні, де на науковому рівні обговорювалась така складна і заполітизована проблема, як природа радянської держави. П.П. Панченко, окрім концептуальних засад тоталітаризму, активно включився в дослідження трагічних для українства подій - Голодоморів 1921-1922; 1932-1933; 1946 років. Впродовж 1991-1994 рр. вчений опублікував декілька статей у періодичних і наукових виданнях, присвячених концепціям «радянських» голодоморних криз і особливостей їх на теренах України.

Окремо слід охарактеризувати творчі і дружні стосунки П.П. Панченка з історичним факультетом Запорізького університету. З десяток років поспіль Міністерство освіти України призначало П.П. Панченка Головою екзаменаційної комісії в цьому вузі. Співпраця із запорізькими колегами та друзями по ремеслу значною мірою сприяла тому, що професор П.П. Панченко опинився в центрі підручникотворення в Україні. А праця за сумісництвом в Інституті педагогіки АПН України (тісне спілкування з В.М. Мадзігоном, Н.Г. Ничкало, М.П. Легким, О.В. Малій) утвердила переконання щодо необхідності створення комплексу шкільних підручників, які б утвердили основним предметом вивчення власне української історії.

Справжньою подією для наукової та освітньої громадськості стали перші видання підручників для старших класів загальноосвітніх шкіл: «Новітня історія України. Частина перша (1917–1945 рр.)»; «Новітня історія України. Частина друга (1945 – 1995 рр.)», що вийшли друком у видавництві «Генеза» (директор О. Дубас) у 1994 і 1995 рр. Вони були найбільш затребуваними серед вчителів і учнів шкіл України.

Коло творчих зв'язків професора П.П. Панченка традиційно було широким. У цей період розпочалась тісна співпраця з Інститутом змісту і методів навчання Міністерства освіти і науки України. Установа замовила навчальний посібник для студентів вузів, вчителів та учнів середніх шкіл. Посібник «Сторінки історії України ХХ ст. (Українське село: поступ, сподівання, тривоги)» став пробною конструкцією майбутньої аграрної історії України, над якою працював П.Панченко спільно з доцентом Житомирської агроекономічної академії В.А.Шмарчук. Підручник було опубліковано у 1996 р. видавництвом «Просвіта» (директор В. Клічак). Окрім цього, на замовлення видавництв «Школяр», «Магістр», «Генеза», П.Панченко у спів-авторстві підготував кілька популярних видань «История Украины ХХ ст. в вопросах и ответах», «Історія України та всесвітня історія ХХ ст. в запитаннях і відповідях», «Історія України ХХ ст. В 3-х частинах. Посібник для учнів 10 та 11 класу загальноосвітніх середніх шкіл».

Паралельно з підготовкою підручників і посібників, П.П.Панченко продовжував досліджувати проблему тоталітаризму, приділивши увагу явищам переселення (депортаціям), переслідуванню інакодумців (опозиції).

У 1997-98 рр. до наукових пріоритетів П.П.Панченка додалася військова історія. Для нього, учасника Великої Вітчизняної війни, ця тема була по-особливому важлива, тож не дивно, що водночас із теоретичними дослідженнями визрівала думка про поіменне увічнення пам'яті загиблих громадян України. У 1998 р. побачила світ підготовлена спільно з професором Донецького університету В.І.Кравченком книга «Украина во Второй мировой войне 1939-1945. Современное видение. Неизвестные факты».

По-суті, ця праця започаткувало новий і важливий напрям роботи у Науково-пошуковому агентстві «Книга Пам'яті України». Робота агентства суттєво активізувалась після видання Указу Президента України Л.Кучми від 11 травня 1999 р. «Про додаткові заходи щодо забезпечення випуску історико-меморіального серіалу «Книга Пам'яті України», де передбачалося створення поіменних Книг Скорботи областей і міст України, на сторінках яких мали видрукуватись прізвища цивільних осіб, полеглих внаслідок бойових дій під час гітлерівської окупації та на примусових роботах у Німеччині. Дане багатотомне видання мало завершуватися випуском історико-меморіального серіалу «Книга Пам'яті України» – літопису звитяги і жертвності Українського народу.

Науково-методичне керівництво пошуково-видавничою програмою здійснювала затверджена Кабінетом міністрів України Головна редакційна колегія, яка являла собою згуртований трудовий колектив, в центрі якого був Р.Г.Вишневський – знайомий П.П.Панченка ще по роботі у Львові – професійний журналіст, патріот України, інтелігент з галицьким шармом. Головою Колегії було призначено генерала І.О.Герасимова, заступниками – І.Т.Муковського і П.П.Панченка. Робота стала державною акцією непересічного гуманістичного, наукового і практичного значення, однією із спільних місій якої було поширення, консолідація українського народу в ім'я його історичної пам'яті та майбутнього.

П.П.Панченко мав власне бачення подій Другої світової війни, яке не поділялось головою редколегії І.Герасимовим. На засіданнях редколегії часто виникали дискусії стосовно базових термінологічних і понятійних компонентів (наприклад – щодо визначення війни – Вітчизняна чи Друга світова). Особливо гострі дебати

викликала тема національно-визвольної боротьби (ОУН-УПА). Пропонувалось її взагалі не включати до окремого розділу підсумкового видання. Було помітно, що такі дискусії, як говорив П.П. Панченко, з «ортодоксами» вимагали терпіння, величезних людських зусиль, забирали багато часу, якого у людей творчих завжди бракує. У 1999 – 2000-і рр. «йшла» підготовка підсумкового тому «Безсмертя». До цього долучилось 36 фахівців – істориків, які спеціалізувались на дослідженні воєнної тематики. Книга обсягом 115 друкованих аркушів акумулювала в собі новітні здобутки вітчизняної та зарубіжної історіографії і виявилась практично першим в Україні виданням, у якому комплексно розглянута проблема участі українства у подіях Другої світової війни. П.П. Панченко докладав величезних організаторських, авторських, редакторських зусиль задля її успішного завершення.

Окремої розповіді заслуговує співпраця та творче спілкування з істориками Національного аграрного університету, очолюваних професором Л.Ю. Беренштейном – ветераном-інвалідом війни, танкістом, визначним науковцем, який створив одну з найпотужніших в науково-методичному плані серед вузів аграрного профілю кафедру історії України (з кінця 1990-х років її завідувачем став професор С.С. Коломієць) – С.М. Живорою та ін. викладачами, аспірантами і докторантами. Співробітниками відділу сучасної історії і кафедри було підготовлено низку спільних видань, проведено декілька науково-практичних конференцій як на базі Національного аграрного університету, так і в Інституті історії України НАН України. З 1999 р. спільно було започатковано видання Збірника наукових праць «Проблеми історії: факти, судження, пошуки», зареєстрованого ВАКом як фахове видання зі спеціальності «Історія». Ця ділянка роботи П.П. Панченка була також різносторонньою і захоплюючою для її учасників, оскільки визначальним було поєднання копійкою дослідницької роботи і щирого людського спілкування за філіжанкою кави чи просто довірливого спілкування, що завжди імпонувало П.П. Панченку.

У кінці 1990-х – початку 2000-х рр. під керівництвом П.П. Панченка опубліковано кілька підручників для вузів: «Україна. Друга половина ХХ століття. Нариси історії», «Нарис історії України ХХ століття», «Історія України ХХ – початок ХХІ століття». Концепція викладу фактологічного матеріалу була сформульована головою авторського колективу і передбачала багатоперспективний підхід до вивчення процесів і явищ. Дані видання, що побачили світ у видавництвах «Наукова думка», «Гене́за», «Знання», одержали схвальні відгуки читачів, особливо викладачів вузів, які читали радянський період історії України, а також науковців – дослідників з проблем утвердження незалежності української держави.

На рубежі десятиліть у професора Панченка П.П. з'явився ще один напрям наукового пошуку: проблеми етнодержавознавства, етнічних процесів. Інститут держави і права ім. Корецького НАН України розпочав проект «Енциклопедія етнодержавознавства». До складу редколегії видання, відповідальним секретарем якої був Ю.І. Римаренко, входив співробітник відділу, доктор політологічних наук М.М. Вівчарик. За його рекомендації співробітники відділу П.П. Панченко, М.М. Вівчарик та Л.В. Ковпак підготували і подали кілька статей. Співпраця П.П. Панченка з подібними колективами відзначалася високою порядністю у професійних стосунках.

У 1999 р. організаційний талант професора П.П. Панченка розкрився з новою енергією. Періодично реанімовані дискусії на політичному рівні щодо проблем розвитку громадянського суспільства, реальні справи з розбудови громадських інституцій спонукали людей небайдужих і мислячих звернути увагу на власний професійний комфорт і особливо на проблему популяризації історичних знань. Це утвердило П.П. Панченка в думці щодо необхідності створення Української академії історичних наук. Першим хто її розділив був я (С.С. Падалка) і Микола Романович

Плющ. В подальшому до її реалізації підключилися П.Т. Тронько, В.М. Курило, О.П. Реєнт, М.І. Панчук, С.М. Тимченко, П.В. Добров, Р.Д. Лях, Л.Ю. Беренштейн. У київській і регіональній професури, стурбованої проблемою різкого скорочення у навчальному процесі кількості годин з історії України (особливо технічних вузах), очевидно спрацював рефлекс самозахисту і вона гаряче підтримала починання. П.П. Панченко підготував Статут майбутньої Академії. Я допомагав, як-то кажуть, чим міг. Документ доопрацьовували декілька разів. Пропозиції П.Т. Тронька особливо послуговувались в частині формулювання загальних засад діяльності Академії. Ідею її створення було підтримано директором Інституту історії України, академіком В.А. Смолієм (на той час віце-прем'єр-міністром з гуманітарних питань Кабінету міністрів України). На установчих зборах представників осередків, що відбулися 10 березня 1999 р., В.А. Смолія обрали Президентом; віце-президентами стали П.Т. Тронько, П.П. Панченко, В.М. Литвин, О.П. Реєнт. Також були затверджені у своїх посадах дійсні члени і члени-кореспонденти, склад осередків. У вересні 1999 р. Міністром України затверджено Статут Академії; паралельно унормовувались інші організаційно-правові основи діяльності організації. Статут передбачав: «Українська академія історичних наук є Всеукраїнською громадською організацією, що об'єднує науковців-дослідників проблем історії, викладачів ВНЗ, сприяє відродженню могутнього, величного духу науковості, пошукової творчості, піднесення гідності і честі вчених-істориків, зростання їх ролі в утвердженні історичної пам'яті». У цьому процитованому положенні безумовно простежується авторство П.П. Панченка.

Слід зупинитися і на окремому напрямі роботи П. Панченка у Державній науковій сільськогосподарській бібліотеці Української академії аграрних наук (нині – ННСГБ НААН). Творчі зв'язки з установою він підтримував здавна, суттєве ж їх розширення відбулося в середині 2000-х років. Бібліотека, яку очолює В.А. Вергунов (професор, заслужений працівник сільського господарства України, член Національної спілки журналістів України, людина непересічної творчої енергії та ентузіазму, виняткових організаторських здібностей, товариська і чуйна), є провідним в Україні координуючим центром вивчення і відтворення цілісної картини історії сільськогосподарської науки. В останні роки співробітники бібліотеки своєю невтомною, продуктивною працею повернули Україні практично із забуття цілу плеяду видатних постатей, подій, фактів, сприяючи неупередженості й об'єктивному висвітленню історії не тільки її науково-освітнього забезпечення, а й розвитку сільського господарства в різні часи та за різних систем влади на територіях, які входять до теперішньої незалежної держави.

У 2001 р. за ініціативи професора В.А. Вергунова була заснована Історико-бібліографічна серія «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії», у якій впродовж 2001 – 2008 рр. опубліковано 24 фундаментальні видання, присвячених фундаторам сільськогосподарської дослідної справи, а також місцю і ролі Української академії аграрних наук в 1918 – 2008 рр. У цю цікаву, багатопланову роботу включився П.П. Панченко, а його досвід проведення масштабних науково-дослідних робіт суттєво послуговувався колективу бібліотеки. В 2006 р. ВАК України затвердив Панченка П.П. головою Спеціалізованої вченої ради за спеціальністю 07.00.07 – історія науки і техніки при Державній науковій сільськогосподарській бібліотеці. Засідання спецради, які проходили у 2006 – 2008 рр., віддзеркалили, що окрім забезпечення ДНСГБ високого рівня підвищення наукової кваліфікації пошукачів і аспірантів та досконалості винесених на розгляд дисертаційних робіт, ще й досить толерантну, демократичну ауру творчого спілкування, яку безумовно створював її Голова.

За невтомну щоденну працю, організаторський талант, велике і щире серце, його любили і молоді, і старші. Доктор історичних наук, професор Плющ Микола Романович вважає, «що серед істориків України ім'я Петра Пантелеймоновича

Панченка широко відоме. Він знаний як вдумливий дослідник багатьох актуальних тем розвитку українського села, автор ґрунтовних монографічних праць, викладач вищих навчальних закладів, невтомний трудівник на ниві науки і освіти». Випускник історичного факультету Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, доктор історичних наук, професор Журба Михайло Анатолійович згадує: «Сам життєвий досвід Петра Пантелеймоновича є невичерпним джерелом живої історії нашої Батьківщини, трагічних сторінок голодомору, Другої світової війни, розбудови незалежної Української держави. Виступаючи на зустрічах із студентами, аспірантами Петро Пантелеймонович вражав молодь енергією, душевною чистотою, невгамовною жагою життя. Після кожної зустрічі з Петром Пантелеймоновичем, з нами залишалися Любов і Добро, які він ніс і випромінював». Учень Петра Пантелеймоновича Панченка, доктор історичних наук, професор Нікілев Олександр Федорович пригадує як 1981 р. він був прийнятий до аспірантури на кафедрі СРСР та УРСР Дніпропетровського державного університету. «... Прийшов туди зі своєю темою, проте мій науковий керівник професор Д.П. Пойда порекомендував, перед тим як затверджувати її на кафедрі, поїхати до Києва в Інститут історії Академії наук України і проконсультуватися там з фахівцями. В інституті на той час працював випускник нашого факультету В.Ф. Репринцев, до якого я підійшов з рекомендаціями від наших спільних знайомих і з проханням поради спеціаліста, до якого можна звернутися. Він зателефонував кудись і, після короткої розмови по телефону, направив мене в один із відділів інституту зі словами: «Краще за нього тебе ніхто не проконсультує. Він нещодавно захистив докторську дисертацію». Там на мене уже чекав високий сивочолий чоловік. Він уважно вислухав, сказав, що обрана мною тема, в принципі, непогана, але можна дослідити і дещо інше. І сформулював мені проблему, яка лежала у тій же площині, що і запропонована мною, тільки торкалася дещо інших аспектів. При цьому просто і ясно пояснив мені складові проблеми, розказав, де знаходиться матеріали по тих чи інших аспектах, у яких архівах та фондах їх шукати. Говорилося це так чітко і зрозуміло, що мене дана тема зацікавила, я побачив шляхи і методи її вирішення. Тож я погодився її досліджувати. В результаті це втілювалося не лише у кандидатську, а й у докторську дисертацію».

Отже, доктор історичних наук, професор Петро Пантелеймонович Панченко зробив вагомий внесок у дослідження проблем аграрної історії, про що свідчать його ґрунтовні наукові праці та їх висока оцінка провідними вченими України. Його величезний організаторський досвід є внеском до невмирущої української скарбниці, на якій будуть вчитися наступні покоління істориків – аграрників.

1. Научные основы развития общественно – политической жизни села. 1959 – 1978. (На материалах Украинской ССР). – К.: Вища школа, 1979. – 278 с.; Развитие сельского хозяйства Украинской ССР. 1959 – 1980. – К.: Наукова думка, 1980. – 288 с.; Развитие общественно – политической жизни современного села УССР. 1960 – 1984. – К.: Наукова думка, 1985. – 262 с.
2. Україна: Короткі нариси з історії / АН України. Ін-т історії України; Редкол.: П. П. Панченко (відп. ред.) та ін. – К., 1992. – 148 с.; Україна: Короткі нариси з проблем історії: Зб. наук.-попул. ст. / АН України. Ін-т історії України; Відп. ред. П. П. Панченко. – К., 1992. – 95 с.; Сторінки історії України ХХ ст. (Українське село: поступ, сподівання, тривоги): навчальний посібник для студ. вузів, вчителів та учнів середніх шкіл / П. П. Панченко; ред. М. О. Багмет; Міністерство освіти України, Ін-т системних досліджень освіти. – К.: ІСДО, 1995. – 232 с.
3. Панченко Петро Пантелеймонович: До 80-річчя від дня народження / Уклад. В. А. Вергунов, С. С. Падалка, М. М. Журба. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – 129 с.

References

1. Nauchnye osnovy razvitiia obshchestvenno – politicheskoy zhizni sela. 1959 – 1978. (Na materialakh Ukrainsskoy SSR). – K.: Vishcha shkola, 1979. – 278 s.; Razvitie selskogo hoziaystva Ukrainsskoy SSR. 1959 – 1980. – K.: Naukova dumka, 1980. – 288 s.; Razvitie obshchestvenno – politicheskoy zhizni sovremennogo sela USSR. 1960 – 1984. – K.: Naukova dumka, 1985. – 262 s.

2. Ukraina: Korotki narysy z istorii / AN Ukrainy. In-t istorii Ukrainy; Redkol.: P. P. Panchenko (vidp. red.) ta in. – K., 1992. – 148 s.; Ukraina: Korotki narysy z problem istorii: Zb. nauk.-popul. st. / AN Ukrainy. In-t istorii Ukrainy; Vidp. red. P. P. Panchenko. – K., 1992. – 95 s.; Storinky istorii Ukrainy XX st. (Ukrainske selo: postup, spodivannia, tryvohy): navchalnyi posibnyk dlia stud. vuziv, vchyteliv ta uchniv serednykh shkil / P. P. Panchenko; red. M. O. Bahmet; Ministerstvo osvity Ukrainy, In-t systemnykh doslidzhen osvity. – K.: ISDO, 1995. – 232 s.
3. Panchenko Petro Panteleimonovych: Do 80-richchia vid dnia narodzhennia / Uklad. V. A. Verhunov, S. S. Padalka, M. M. Zhurba. – K.: NPU im. M. P. Drahomanova, 2008. – 129 s.

Падалка С. С.

П.П. Панченко – исследователь актуальных проблем аграрной истории Украины XX – начала XXI ст.

Отражены некоторые проблемы аграрной истории Украины XX – XXI ст. в измерении жизненного и творческого пути П.П. Панченка. На основе проблемно – хронологического принципа проанализированы публикации, которые посвящались разным проблемам аграрной истории, выяснялись изменения в приоритетах научного поиска, просветительской и популяризаторской деятельности ученого.

Ключевые слова: П.П. Панченко, аграрная история, крестьяне, труды, профессор, образование, наука.

Padalka S. S.

P.P. Panchenko – researcher urgent problems of the agrarian history of Ukraine XX – beginning XXI century.

The article deals with some problems of agrarian history of Ukraine of XX – XXI century. to measure the life and career of P.P. Panchenko. Analyzed the problem – chronological publications created about various problems of agrarian history, to ascertain changes in the priorities of scientific research, educational and promotional activities of scientist.

Key words: P.P. Panchenko, agricultural history, farmer, labor, professor, education, sciences.

УДК 94:001.89:711.451:338.436«1998/2010»

О.І. Бєлова

НАУКОВО-КОНСУЛЬТАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕГІОНАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ (1998 – 2010 рр.)

Проаналізовано участь науково-дослідних установ УААН у становленні та розвитку системи науково-консультаційного обслуговування сільськогосподарських товаровиробників. Досліджено науково-консультаційну діяльність регіональних центрів наукового забезпечення агропромислового виробництва. Деталізована діяльність Центру наукового забезпечення агропромислового виробництва Чернівецької області з поширення сільськогосподарських знань та інформації, організації системи сільськогосподарського дорадництва.

Ключові слова: науково-консультаційне обслуговування, регіональні центри, наукове забезпечення, агропромислове виробництво, сільськогосподарське дорадництво.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У сучасному світі аграрна наука є визначальною складовою інноваційного розвитку аграрного сектору економіки держави.

В Україні сільськогосподарська дослідна справа, складовою якої є широке розповсюдження сільськогосподарських знань, має більш як вікову історію. Створена у 1931 р. Всеукраїнська академія сільськогосподарських наук (очолював академік АН УРСР О. Соколовський) об'єднала наукові установи аграрного профілю і стала потужною організацією. Як самоврядна наукова організація державної форми власності Українська академія аграрних наук (УААН) почала функціонувати з 1990 року [1]. Її основними завданнями були розвиток, науково-методичне керівництво і координація фундаментальних і прикладних досліджень, спрямованих на прискорення науково-технічного прогресу в галузях АПК, усунення відомчих бар'єрів між науково-дослідними установами аграрного профілю.